

1 Ramverk och riktlinjer för säkerhetsarbetet

1.1. Grunder

Västra Götalandsregionens ramverk för säkerhetsarbete beskriver ansvar och förhållningssätt och utgör en gemensam bas för allt säkerhetsarbete inom regionen. Ramverket ger även förutsättningar för ett gemensamt helhetsgrepp på säkerheten inom Västra Götalandsregionen. Detta ramverk ingår i följande dokumentstruktur:

- **Policy för säkerhetsarbete i Västra Götalandsregionen** – utifrån lagkrav, teknik, samhällsutveckling, med ett helhetsgrepp på säkerhetsarbetet från vardagliga händelser till kris, allvarlig händelse, katastrof.
- **Ramverk för säkerhetsarbete** – Ansvar, roller, arbetsformer med fokus på systematisk process och nedbrytning av säkerhetspolicyns mål
- **Regional strategi för säkerhetsarbetet i Västra Götalandsregionen 2008- 2011** utformad som ett balanserat styrkort för att underlätta integrering i resp förvaltnings, bolags befintliga ledningssystem

Säkerhetsstrategiska avdelningen inom regionstyrelsens kansli ansvarar för detta dokument och underliggande regelverk inom säkerhetsområdet.

1.2. Allmänt

Ny teknik, organisationsförändringar, internationell kriminalitet, ändrade ansvarsförhållanden, ny lagstiftning, miljöförändringar, öppna gränser, är exempel på faktorer som inte hejdas av nationella gränser utan bidrar till att dagens säkerhetsarbete är tvärsektorielt till sin karaktär.

Samhällets krav

Många aktörer bedriver säkerhetsarbete – en tydlig trend är att ansvar flyttas från nationell nivå till region och kommun. Staten genomför förändringen genom ramlagar där olika former av målstyrning och krav på systematiska arbetsprocesser ersätter detaljerade krav och regler.

Kommuner och landsting har fått en ny roll i det nationella krishanteringssystemet, se lag om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (2006:544). Följande krav ställs på Västra Götalandsregionen:

- Regionen ska ha god kunskap om risker och sårbarhet, som kan påverka dess verksamhet. Konsekvenserna för de egna verksamheterna ska vara analyserade.
- Regionen ska ha en planering för hur risker och sårbarhet kan undanröjas eller minskas, samt för hur konsekvenserna av en extraordinär händelse ska hanteras.
- Regionen ska ha en god förmåga att hantera en extraordinär händelse – att vidta de åtgärder som krävs för att säkerställa samhällsviktig verksamhet, samt för att ge invånare och medier tillräcklig och korrekt information om händelsen.

Samhällsviktig verksamhet

Följande verksamheter är några exempel på samhällsviktiga verksamheter och funktioner i regionen som ska uppfylla kraven på robusthet vid kris.

- Hälso- och sjukvård – adekvat sjukvård
- Smittskydd
- Västtrafik – evakueringsfunktion
- Regionservice – leverans av varor (tvätt, mat, o.s.v.) och tjänster (tele, IT, o.s.v.)
- Västfastigheter – leverans av el, värme vatten, gas o.s.v.
- Ledningsfunktioner – strategisk och operativ ledning på regional och förvaltningsnivå
- Informationsfunktionen – intern och extern information

1.3. Mål

Målen i regionens säkerhetspolicy konkretiseras enligt nedan:

- **Mål 1** Att förebygga mänskligt lidande, skador, skadeverkningar och kostnader förorsakade av skador, förluster, olyckor och andra oönskade händelser.
- **Mål 2** Att säkerhetsarbetet i regionens verksamheter blir en ledningsfråga och kopplas till en tydlig politisk beslutsordning.
- **Mål 3** Att Västfastigheter ansvarar för fastighetsbunden teknisk säkerhet (exvis; tekniska skyddsåtgärder avseende brand, inbrott, kameraövervakning med mera) samt kontinuiteten och säkerheten i medieförsörjningen till verksamheten (exvis; el, vatten, värme, gas med mera) i regionens och i externt hyrda lokaler.
- **Mål 4** Att Regionservice ansvarar för övriga tekniska skyddsåtgärder, i regionens och i externt hyrda lokaler samt kontinuiteten och säkerheten i teknisk försörjning av exvis IT och tele till verksamheten.
- **Mål 5** Att alla bolag och förvaltningar etablerar en ändamålsenlig risk- och krishanteringsorganisation och upprättar handlingsplaner för att uppnå en relevant säkerhetsnivå.
- **Mål 6** Att säkerhetskulturen förbättras och utvecklas i regionens verksamheter.
- **Mål 7** Att rätt och riktig information ska nå rätt mottagare i rätt tid.

Målen utgör också utgångspunkt för regional strategi för säkerhetsarbetet.

1.4. Ansvar

Ansvar följer linjen och säkerheten skall hanteras enligt ansvars-, likhets- och närhetsprincipen – de som normalt brukar ansvara för och hantera situationer, ska göra det även i kris. För skyddsvärda verksamheter och funktioner som är regiongemensamma finns det anledning att anlägga ett regionalt säkerhetsperspektiv, exvis för IT, tele, ledningsfunktion vid kris. Då utfärdas regionala regelverk.

Regionstyrelse

Regionstyrelsen ansvarar för att god säkerhet upprätthålls i regionen. Risker som kan betraktas som regiongemensamma ska hanteras och samordnas på regional nivå.

Nämnder, styrelser och bolag

Nämnder, styrelser och bolag har det yttersta ansvaret för säkerheten inom respektive verksamhetsområde.

Nämnden, styrelsen och bolaget ska se till:

- att säkerhetsarbetet fastställs i en plan, utgår ifrån verksamhetens mål, skyddsvärda objekt och regionala direktiv
- att utbildning, risk- och sårbarhetsanalyser och övningar genomförs
- att resultatet av säkerhetsarbetet rapporteras till regionstyrelsen årligen
- att förvaltningen har en god krishanteringsförmåga

Vid kris svarar den enskilda förvaltningen för den initiala bedömningen och skall vid behov eskalera frågan till regional nivå. Därför ska resp förvaltning arbeta för att skapa förberedda arbetsformer och en plan för krishantering.

Regiondirektör

Regiondirektören har ansvaret för att upprätta och leda en strategisk och operativ krissamordningsfunktion, som har det samlade ansvaret för krishanteringsfrågor i regionen. Regiondirektören avgör när den strategiska samordningsgruppen ska sammankallas.

Den strategiska samordningen vid kriser innebär att

- initiera och informera krisledningsnämnden
- följa att krishanteringsarbetet fungerar vid en kris
- kunna leda den strategiska samordningen inom regionen och
- att samordna krisinformationen vid större oönskade händelser och kriser.

Den operativa samordningen och specialiststödet innebär att:

- vara ett stöd för de förvaltningar som drabbats av en kris,
- svara för samordning av frågor som är gemensamma för förvaltningarnas krishantering
- samordna stödinsatser till särskilt drabbade förvaltningar och dess verksamheter
- rapportera till den strategiska krissamordningsgruppen.

Förvaltningschef

Förvaltningschef eller VD ska

- upprätta en organisation för ett systematiskt säkerhetsarbete, som beaktar alla områden
- initiera och säkerställa att regionens säkerhetspolicy, och övriga säkerhetsstrategiska dokument integreras i förvaltningens ledningssystem.

Säkerhetsdirektör

Det regionala riskhanteringsrådet leds av säkerhetsdirektören och bemannas med företrädare för förvaltningarna.

Rådets uppgifter är att:

- samordna regionens arbete med riskhantering och säkerhet,
- initiera analyser av kritiska händelser,
- följa upp övergripande effekter av vidtagna åtgärder,
- initiera utbildning och utveckling av metoder och verktyg för säkerhetsarbetet,
- initiera hantering av gemensamma risker och hot över förvaltningsgränser

- vara ett forum för lärande.

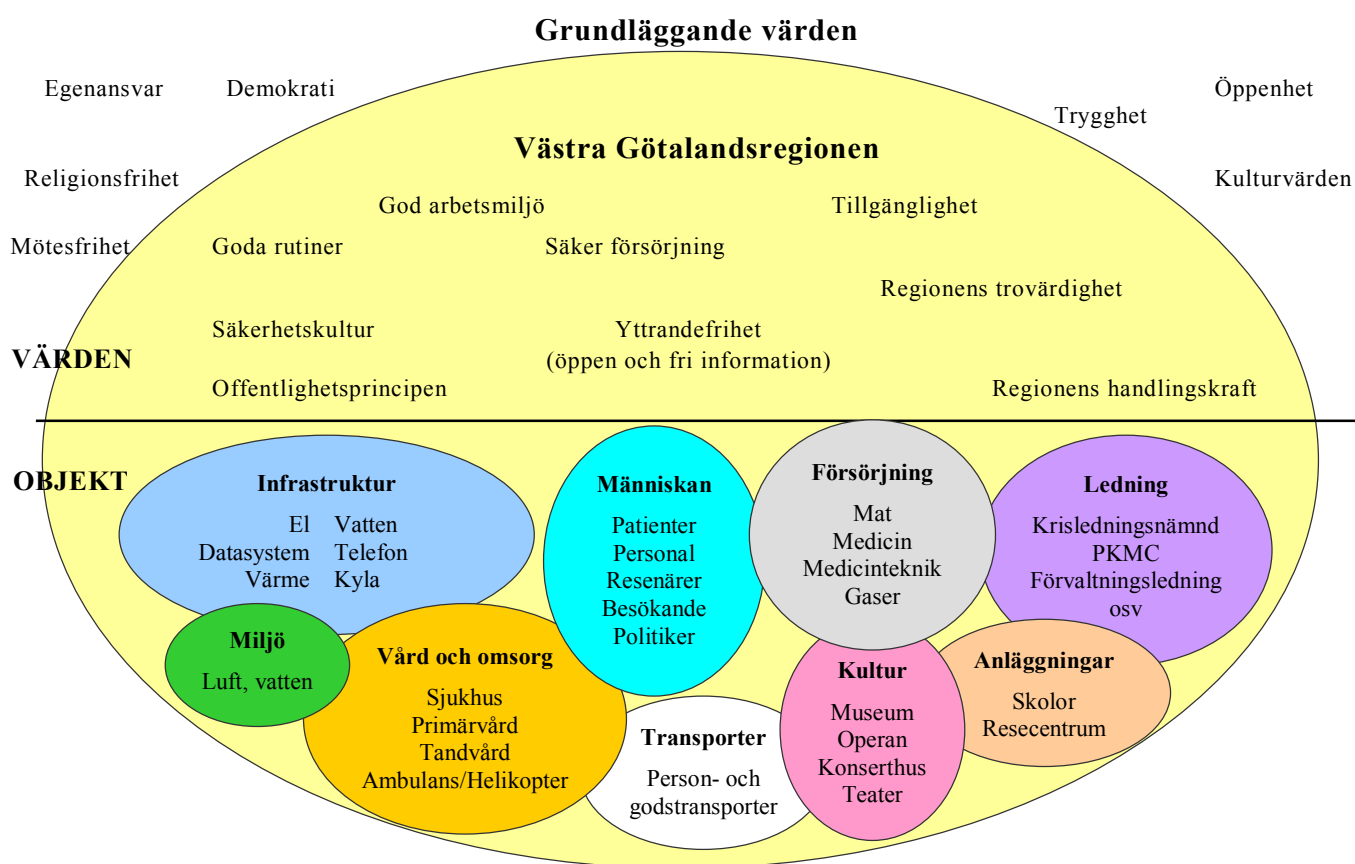
1.5. Genomförande

Att identifiera alla risker inom regionen är inte tänkbart – säkerhetsarbetet måste istället bedrivas systematiskt och utifrån det som betraktas som skyddsvärt.

Grundläggande värden och skyddsvärda objekt

Säkerhetsarbetet inom regionen ska omfatta allt från vardagssäkerhet till den stora krisen och utgå från det som betraktas som skyddsvärt, se exempel nedan.

Vad är skyddsvärt – grundläggande värden

Varje verksamhet ska identifiera sina skyddsvärda objekt och låta dessa ligga till grund för sitt säkerhetsarbet.

Klassificering

Verksamheter och funktioner ska värderas och klassificeras med avseende på skyddsvärde och de krav på uthållighet och robusthet vid kriser som samhället ställer på regionen.

Information ska värderas och klassificeras med hänsyn till skyddsbehov – minst med avseende på sekretess, riktighet, tillgänglighet och spårbarhet. Skydd av personuppgifter, krisberedskap, arkivering och gallring ska ges särskild uppmärksamhet.

Hot, risker och sårbarhet i samband med användning av teknik för bland annat patientövervakning, informationsbehandling och datakommunikation, o.s.v. ska värderas och klassificeras i den omfattning som behövs

Säkerhetsprocessen

En gemensam säkerhetsprocess ska garantera att säkerhetsarbetet genomförs på ett likartat sätt i regionen verksamheter och ge förutsättningar till samverkan.

Säkerhetsprocessen omfattar aktiviteter och åtgärder före, under och efter en oönskad händelse. Varje bolag och förvaltning ska säkerställa att deras ledningssystem innehåller följande.

- Före** Förebyggande säkerhetsarbete – att föreställa sig vad som kan hända och försöka förhindra det. Det handlar exempelvis om risk- och sårbarhetsanalyser, krishanteringsplanering, utbildning, övning och övervakning av risker.
- Under** När något oönskat redan inträffat gäller det att hantera situationen och om att minimera konsekvenserna. Krishantering underlättas genom planering och övning.
- Efter** Avvikelsesrapportering, orsaksanalys och utvärdering fångar upp kunskaper om det inträffade och minskar risken för att det ska ske igen. Kunskaperna får inte stanna hos de direkt inblandade utan spridas i organisationen.

Säkerhetskultur

God säkerhetskultur främjar effektivt lärande av såväl inträffade som potentiella olyckor och stärker därmed säkerheten. I en god säkerhetskultur jagar man inte syndabockar utan lär sig hantera risker.

Där säkerhetskulturen är god finns:

- genuint intresse för att stärka säkerheten och minska riskerna,
- återkoppling av inträffade avvikelser och hur dessa kan undvikas,
- flexibilitet – att medarbetare vid behov får och faktiskt tar makt att fatta viktiga beslut,
- rättvisa – att alla medarbetare upplever att de behandlas lika.

Säkerhetskulturen ska mätas kontinuerligt och åtgärder ska vidtas för att säkerställa att det finns en god säkerhetskultur inom varje förvaltning.

1.6. Skyddsåtgärder

Risk- och sårbarhetsanalyser

Regionen och dess verksamheter ska kontinuerligt analysera risker och sårbarheter i verksamheten på lämpligt sätt. Slutsatserna av genomförda analyser ska leda till lämpliga skyddsåtgärder.

Fysiskt skydd

Fysiskt skydd – huvudsakligen omfattande brand, tillträdesskydd och skydd mot yttre påverkan – ska etableras med utgångspunkt från identifierade hot och risker.

Skydd av teknisk drift

Alla aspekter på drift av regionens tekniska system – som el, värme, vatten, tele, IT och datakommunikation, med mera – ska beaktas från säkerhetssynpunkt. Rutiner ska vara dokumenterade och även innefatta ändringshantering, avvikelshantering, skydd av datamedia och skydd mot skadlig programkod. Databehandlingsresurser, inklusive datakommunikation, ska godkännas i överenskommelse mellan aktuell systemägare, funktionsområdesansvarig, driftansvarig, eller motsvarande, innan de tas i drift.

Åtkomst- och behörighetsstyrning

Vilka som ska kunna komma åt information och informationstillgångar ska utgå från gällande lagstiftning, regionens ansvarsregler och från vad den enskilde handläggaren behöver för att kunna genomföra sina arbetsuppgifter. Åtkomst- och behörighetsregler ska vara en del av regelverket för informationssäkerhet, och även innefatta krav på loggning och uppföljning, både vid intern och extern informationsbehandling. Formella rutiner för tilldelning, förändring, upphörande och uppföljning av åtkomst ska finnas.

Systemförändringar

Särskild uppmärksamhet ska läggas på att verksamhetens säkerhetskrav beaktas vid utveckling, anskaffning och avveckling av informationsbehandlingsresurser. Vid utveckling av e-tjänster ska åtgärder vidtas för att säkerställa att medborgare och samverkande parter inte åsamkas skada. Etablerade säkerhetsåtgärder ska verifieras och godkännas av befattningshavare med motsvarande ansvar, före driftsättning.

Kris- och kontinuitetsplanering

Avbrottsplan ska säkerställa att verksamheten ska kunna bedrivas kontinuerligt. Planerna ska hållas uppdaterade och övas så att de blir ett naturligt inslag i ledning av arbetet. Planen ska omfatta beslutad krisorganisation och återgång till normal drift.

Granskning och uppföljning

Relevans och nytta av vidtagna åtgärder ska utvärderas genom regelbunden granskning och uppföljning

Organisationsförändring

Vid utredningar inför organisationsförändringar, där verksamhetsansvar förs över till annan förvaltning, bolag eller annan juridisk person, ska risk- och konsekvensanalyser genomföras för att säkerställa att säkerhetsbrister inte uppkommer.

Ansvar för avtal med extern part

Den som ingår avtal med extern part ansvarar för att risker relaterade till uppdraget analyseras, att kraven på riskhantering och säkerhet specificeras i avtalet och att uppföljning av avtalade skyddsåtgärder sker. Sekretessavtal ska tecknas med alla ingående parter

Rapportering av avvikelser och incidenter

En samordnad avvikelse- och incidentrapportering är ett medel för varje verksamhets bedömning av effektiviteten i säkerhetsarbetet och en övergripande analys av förebyggande åtgärder. Vid större händelser eller olyckor inom regionens verksamheter ska en oberoende utredning genomföras.

Dokumentation

Uppkomna skador eller incidenter ska dokumenteras på ett systematiskt sätt för uppföljning och förbättring. Dokumentationen ska vara kortfattad och begriplig och enkel att hitta.

1.7. Information, kommunikation och utbildning

Säkerhetsfrågor ska vara ett återkommande inslag i regionens utbildningsinsatser för medarbetare, chefer och förtroendevalda, särskilt inom chefsutbildningen.

Chefer i linjeorganisationen ska ansvara för att medarbetare och eventuella leverantörer är säkerhetsmedvetna.

Extern och intern information är en viktig del av hela säkerhetsarbetet. Regionens informationsfunktioner ska aktivt verka för att initiera och understödja informationsinsatser för att förbättra säkerheten.

1.8. Uppföljning

Regionstyrelsens kontroll och rapportering

Styrelser, nämnder och bolag ska redovisa sitt säkerhetsarbete i sin årsredovisning.

Regionstyrelsen skall årligen rapportera till den myndighet som regeringen utser, om vilka åtgärder som vidtagits för att minska risker och sårbarheter och därmed förbättrat krishanteringsförmågan inom regionen, *därför ska även nedanstående redovisas årligen till regionstyrelsen.*

Redovisningen ska innehålla

- en kortfattad redovisning av gällande lokala regelverk för säkerhetsarbetet.
- en kortfattad redovisning av säkerhetsarbetets uppläggning och resultat
- en redovisning av de mer övergripande och gemensamma risker, som behöver hanteras över förvaltnings- och bolagsgränserna inom Västra Götalandsregionen,
- en kortfattad redovisning av aktuellt läge för organisationens krishanteringsförmåga.

Regionkansliet ska utforma en mall för den särskilda rapporteringen till regionstyrelsen